

31.08.2020

Asia/22

§ 498

Valtuutettu Anna Vuorjoen toivomusponsi selvittää mahdollisuutta tarjota kasvijuomia maidon rinnalla kaikille halukkaille ruokavaliosta riippumatta

HEL 2019-010190 T 00 00 03

Päätös

Kaupunginhallitus päätti panna asian pöydälle.

Käsittely

Kaupunginhallitus päätti yksimielisesti panna asian pöydälle Anna Vuorjoen ehdotuksesta.

Esittelijä

kansliapäällikkö
Sami Sarvilinna

Lisätiedot

Juha Kesänen, riskienhallinnan asiantuntija, puhelin: 310 36117
juha.kesanen(a)hel.fi

Liitteet

1 Vuorjoki Anna, toivomusponsi 1, Kvsto 25.9.2019 asia 11

Muutoksenhaku

Muutoksenhakukielto, valmistelu tai täytäntöönpano

Päätösehdotus

Kaupunginhallitus merkitsee tiedoksi selvityksen kaupunginvaltuuston 25.9.2019 hyväksymän toivomusponnen johdosta tehdyistä toimenpiteistä ja toimittaa selvityksen ponnien ehdottajalle sekä tiedoksi muille valtuutetuille.

Esittelijän perustelut

Käsitellessään valtuutettu Atte Harjanteen liha- ja maitotuotteiden kulutuksen puolittamisesta vuoteen 2025 mennessä koskevaa aloitetta (25.9.2019 § 260) kaupunginvaltuusto hyväksyi seuraavan toivomusponnen: "Kaupunginvaltuusto edellyttää selvittämään mahdollisuutta, että kasvijuomia on tarjolla maidon rinnalla kaikille halukkaille ruokavaliosta riippumatta." (Anna Vuorjoki)

Kasvatus- ja koulutuslautakunta toteaa selvityksessään, että ravitsemussuositukset ohjaavat varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen ruoka-

tarjonnan suunnittelua. Varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen ravintosuositukset eivät tällä hetkellä ota kantaa kasvijuomien tarjoamiseen aterioiden ruokajuomana. Kasvijuomien vaikutuksesta pienten lasten ravitsemukseen toivotaan tutkimukseen perustuvaa lisätietoa ennen muutoksen jalkauttamista.

Kasvijuomat täydentävät nyt päiväkotien, koulujen ja oppilaitosten vegaanista ja maitoallergista ruokavaliota noudattavien ateriakokonaisuutta. Stadin ammatti- ja aikuisopiston Prinsessantien toimipisteessä on lokakuusta 2019 lähtien ollut mahdollisuus valita kasvijuomat lounaan ruokajuomaksi. Vastaava muutos on tullut Abraham Wetterin tien toimipisteelle elokuussa 2020. Kasvatuksen ja koulutuksen toimialalla on käynnistymässä Omastadihankkeen (osallistuva budjetointi) kautta pilotti, jossa määrätyissä päiväkodeissa ja kouluissa mahdollistetaan kasvijuomien korvaaminen halukkaille. Pilottiin on budjetoitu 100 000 euroa ja käytännön toteutus käynnistyy elokuussa 2020. Pilotin kautta toimialalle kertyy tietoa kasvijuomien kiinnostavuudesta ja menekistä varhaiskasvatuksessa ja perusopetuksessa. Tieto on tärkeää kasvijuomien menekin, hävikin ja kustannusten arvioimisessa.

Kasvijuomien tarjonnan lisääminen toisen asteen oppilaitoksiin vapaasti otettavaksi juomavaihtoehdoksi on kustannuskysymys. Oletuksella, että tarjottavasta kasvijuomasta 50 % olisi kaurajuomaa ja 50 % soijajuomaa, olisi kustannustason nousu varhaiskasvatyksiköissä 0,26 euroa/annos ja kouluissa ja oppilaitoksissa 0,08 euroa/annos. Kustannusten arvioimista hankaloittaa se, ettei tietoa menekistä ja hävikistä ole saatavilla. Lisäksi kasvatuksen ja koulutuksen toimialan talousarviossa ei ole huomioitu lisämäärärahaa, joka mahdollistaisi kasvijuomien tarjonnan laajentamisen kaikille halukkaille. Kasvatus- ja koulutuslautakunta pitää tärkeänä, että lausunnossa mainittujen kokeilujen jälkeen laajennetaan kasvijuomien tarjontaa aterioilla, mikäli se kokeilujen tulosten valossa on tarkoituksenmukaista.

Sosiaali- ja terveystoimiala toteaa lausunnossaan, että kasvijuomia on tällä hetkellä tarjolla sosiaali- ja terveystoimialalla potilas- ja asukasruokailussa maidotonta tai vegaaniruokavaliota noudattaville. Toimialan kilpailutetuissa ruokapalveluissa kasvijuomia tarjotaan sopimuksien mukaisesti myös samoin perustein kuin edellä.

Lastensuojelun yksiköissä kasvijuomia tarjotaan myös vain vegaaneille ja maitoallergisille. Lastensuojelun asiakkaista vain muutamat noudattavat näitä ruokavaliota. Vammaistyön asiakkaista kasvijuomaa tarjotaan maidotonta ruokavaliota noudattaville.

Kasvijuomien kulutuksen lisääntymistä on haastavaa arvioida, jos kasvijuomat olisivat tarjolla kaikille halukkaille. Muun muassa ikäihmisillä ja

vammaisilla tottumukset ja tavat ohjaavat ruokavalintoja ja tällä hetkellä ikäluokat ovat vielä tottuneita käyttämään maitotaloustuotteita. Lastensuojelun nuorten vastaanottoyksiköissä saattaisi kasvijuomille olla eniten kysyntää vaihtoehtona maidon rinnalla.

Kasvijuomat ovat hinnaltaan yli kaksi, jopa kolme kertaa kalliimpia kuin maito. Kasvijuomien tarjoaminen vaihtoehtona maidon rinnalla nostaisi ateriapäivän hintaa asukas- ja potilasruokailussa. Palvelukeskus Helsinki tuottaa noin 87 % sosiaali- ja terveystoimialan asukas- ja potilasruokailusta. Palvelukeskus Helsingin laskelmien mukaan, jos kasvijuomien käyttäjiksi siirtyisi viisi prosenttia asiakkaista, ateriapäivän hinta asukas- ja potilasruokailussa nousisi 2,5 senttiä/asiakas. Mikäli kasvijuomien käyttäjiä olisi enemmän kuin 5 prosenttia asiakkaista, ateriapäivän hinta myös nousisi enemmän. Muut ruokapalvelutuottajat veloittaisivat kasvijuomien aiheuttamat lisäkustannukset kulutuksen mukaan.

Vammaistyön asumispalveluissa ja työ- ja päivätoiminnassa sekä lastensuojelun yksiköissä kukin yksikkö tilaa ruokajuomat tukun kautta, joten kustannukset menevät suoraan kulutuksen mukaan.

Palvelukeskusliikelaitoksen johtokunta toteaa lausunnossaan, että kasvijuomien tarjoaminen kaikille maidon rinnalla on pääsääntöisesti toiminnallinen muutos, jossa on huomioitava tarjoaman hintavaikutukset, mutta myös ravitsemussuositusten toteutuminen erityisesti varhaiskasvatuksen ja ikääntyneiden asiakasryhmissä.

Varhaiskasvatuksen ruokailusuosituksessa (2018) sekä kouluruokailusuosituksessa (2017) ruokajuomaksi suositellaan rasvatonta D-vitamiinointua maitoa tai piimää. Jos maito korvataan kasvijuomalla esim. vegaaniruokavaliassa, tulee käyttää vitamiineilla ja kivennäisaineilla täydennettyjä kasvijuomia. Kasvijuomien proteiinimäärät vaihtelevat: soijajuomassa proteiinia on lähes saman verran kuin maidossa (> 3 g/dl) ja kaurajuomassa noin 1 g/dl. Ruokajuomaa tarjotaan päiväko-deissa kaikilla aterioilla ja hoitolaitoksissa päivittäin vähintään kolmella aterialla. Ikääntyneiden ruokailusuosituksessa sekä sairaaloiden ja hoitolaitosten ruokailusuosituksessa korostetaan riittävän proteiinin saannin turvaamista ja tämä on tärkeää huomioida myös ruokajuomassa.

Voimassa olevissa hankintasopimuksissa kasvijuomien hinnat vaihtelevat ja hinta on korkeimmillaan kolminkertainen maitoon verrattuna. Kasvijuomista ei saa myöskään EU-maitotukea, joka on esim. rasvattoman luomumaidon osalta 34 snt/l. Nykyisten hankintasopimustemme pohjalta raaka-aineen lisäkustannus oletuksella, että tarjottavasta kasvijuomasta 50 % olisi kaurajuomaa ja 50 % soijajuomaa, olisi päiväko-deissa 0,26 eur / annos ja kouluissa 0,08 eur / annos. Kouluissa tarjottavan kasvijuoman raaka-aine on pääosin ulkolaista. Sopimushinnat

muuttuvat hankintojen kilpailutusten myötä. Kilpailutuksissa käytetään kriteereinä kasvijuomien osalta ravitsemussuositusten mukaisia ravitsemuskriteereitä.

Markkinoilla tarjolla olevien kasvijuomien raaka-aineena käytetyn kauran alkuperämaa ja juomien valmistusmaa vaihtelevat. Palvelukeskus pyrkii kuitenkin käyttämään mahdollisimman paljon lähellä tuotettuja raaka-aineita. Jotta riittävä proteiinin saanti pystytään varmistamaan, soijajuomien lisääminen voi vähentää kotimaisuutta. Kaurajuomien osalta tarjolla on kotimaisia vaihtoehtoja, mutta niiden hinta on osin korkeampi ulkomaisiin verrattuna.

Kasvijuomia tarjotaan tällä hetkellä päiväkodeissa, kouluissa, sairaaloissa sekä ikääntyneiden hoitolaitoksissa maidotonta ja vegaania ruokavaliota noudattaville asiakkaille. Kasvijuomat ovat vapaasti valittavissa yhdessä stadin ammattiopistossa. Kolmen kuukauden seurannan perusteella noin neljännes kyseessä olevan ammattiopiston ruokailijoista valitsee kasvijuoman. Tiedossa ei ole vielä, kuinka kaikissa eri asiakasryhmissä valittaisiin kasvijuomaa, jos ne olisivat vapaasti valittavissa. Tämä vaikeuttaa kustannusvaikutusten arviointia.

Toiminnallisesti Palvelukeskus Helsingin on mahdollista tarjota kasvijuomia, joita on kaikkien palvelukeskuksen käyttämien tavarantoimittajien valikoimissa.

Päiväkodeissa tarjotaan tällä hetkellä ruokajuomana D-vitamiinoitua rasvatonta luomumaitoa. Luomutuotannon mukaisia kasvijuomia ei saa lainsäädännön mukaan täydentää vitamiineilla eikä kivennäisaineilla. Jos päiväkodeissa tarjotaan tavanomaisia täydennettyjä kasvijuomia, haasteeksi tulee, miten saavutetaan kaupunginvaltuuston asettama tavoite luomutuotteiden osuudesta päiväkotiruokailussa. Lisäksi lähellä tuotetun raaka-aineen osuus voi laskea esimerkiksi soijajuomien käytön lisääntyessä. Pohdittavaksi jää, kuinka pystytään minimoimaan hävikki pienryhmissä tapahtuvassa ruokailussa.

Kaupunginhallitus toteaa, että kasvijuomien tarjoamiseen kaikille ruokailijoille maidon rinnalla liittyy ensiksi siihen, että ravitsemussuositukset toteutuvat eri asiakasryhmillä. Toiseksi kasvijuomien lisäämiseen liittyy kustannusvaikutuksia. Kaupunginhallitus pitää tärkeänä, että kasvijuomia on vaihtoehtona tarjolla edellä mainittujen reunaehtojen puitteissa.

Hallintosäännön 30 luvun 14 §:n mukaan kaupunginhallituksen on toimitettava pöytäkirjan ehdottajalle kirjallinen selvitys toivomusponnen johdosta tehdyistä toimenpiteistä viimeistään vuoden kuluttua pöytäkirjan hyväksymisestä.

31.08.2020

Asia/22

Esittelijä

kansliapäällikkö
Sami Sarvilinna

Lisätiedot

Juha Kesänen, riskienhallinnan asiantuntija, puhelin: 310 36117
juha.kesanen(a)hel.fi

Liitteet

1 Vuorjoki Anna, toivomusponsi 1, Kvsto 25.9.2019 asia 11

Muutoksenhaku

Muutoksenhakukielto, valmistelu tai täytäntöönpano

Otteet

Ote

Ponnen ehdottaja

Otteen liitteet

Esitysteksti

Muutoksenhakukielto, valmistelu tai täytäntöönpano

Liite 1

Tiedoksi

Kaupunginkanslia
Kasvatuksen ja koulutuksen toimiala
Sosiaali- ja terveystoimiala
Palvelukeskusliikelaitos

Päätöshistoria

Kasvatus- ja koulutuslautakunta 14.04.2020 § 83

24.03.2020 Pöydälle

03.03.2020 Pöydälle

Esittelijä

kasvatuksen ja koulutuksen toimialajohtaja
Liisa Pohjolainen

Lisätiedot

Kari Salovaara, hankintapäällikkö, puhelin: 310 43033
kari.salovaara(a)hel.fi

Sirpa Jalovaara, ruokapalveluasiantuntija, puhelin: 310 43246
sirpa.jalovaara(a)hel.fi

Katja Peränen, ruokapalveluasiantuntija, puhelin: 310 22589
katja.peranen(a)hel.fi

Postiosoite

PL 1
00099 HELSINGIN KAUPUNKI
kaupunginkanslia@hel.fi

Käyntiosoite

Pohjoisesplanadi 11-13
Helsinki 17
<http://www.hel.fi/kaupunginkanslia>

Puhelin

+358 9 310 1641

Faksi

+358 9 655 783

Y-tunnus

0201256-6

Tilinro

FI0680001200062637

Alv.nro

FI02012566

Palvelukeskusliikelaitoksen johtokunta 06.02.2020 § 3

HEL 2019-010190 T 00 00 03

Lausunto

Palvelukeskusliikelaitoksen johtokunta toteaa lausuntonaan seuraavaa:

Kasvijuomien tarjoaminen kaikille maidon rinnalla on pääsääntöisesti toiminnallinen muutos, jossa on huomioitava tarjooman hintavaikutukset, mutta myös ravitsemussuositusten toteutuminen erityisesti varhaiskasvatuksen ja ikääntyneiden asiakasryhmissä.

Varhaiskasvatuksen ruokailusuosituksessa (2018) sekä kouluruokailusuosituksessa (2017) ruokajuomaksi suositellaan rasvatonta D-vitamiinointua maitoa tai piimää. Jos maito korvataan kasvijuomalla esim. vegaaniruokavaliossa, tulee käyttää vitamiineilla ja kivennäisaineilla täydennettyjä kasvijuomia. Kasvijuomien proteiinimäärät vaihtelevat: soijajuomassa proteiinia on lähes saman verran kuin maidossa (> 3 g/dl) ja kaurajuomassa noin 1 g/dl. Ruokajuomaa tarjotaan päiväko-deissa kaikilla aterioilla ja hoitolaitoksissa päivittäin vähintään kolmella aterialla.

Ikääntyneiden ruokailusuosituksessa sekä sairaaloiden ja hoitolaitosten ruokailusuosituksessa korostetaan riittävän proteiinin saannin turvaamista ja tämä on tärkeää huomioida myös ruokajuomassa.

Kasvijuomien hinta

Voimassa olevissa hankintasopimuksissa kasvijuomien hinnat vaihtelevat ja hinta on korkeimmillaan kolminkertainen maitoon verrattuna. Kasvijuomista ei saa myöskään EU-maitotukea, joka on esim. rasvattoman luomumaidon osalta 34 snt/l. Nykyisten hankintasopimustemme pohjalta raaka-aineen lisäkustannus oletuksella, että tarjottavasta kasvijuomasta 50 % olisi kaurajuomaa ja 50 % soijajuomaa, olisi päiväko-deissa 0,26 eur / annos ja kouluissa 0,08 eur / annos. Kouluissa tarjottavan kasvijuoman raaka-aine on pääosin ulkolaista. Sopimushinnat muuttuvat hankintojen kilpailutusten myötä. Kilpailutuksissa käytetään kriteereinä kasvijuomien osalta ravitsemussuositusten mukaisia ravitsemuskriteereitä.

Markkinoilla tarjolla olevien kasvijuomien raaka-aineena käytetyn kauran alkuperämaa ja juomien valmistusmaa vaihtelevat. Pyrimme kuitenkin käyttämään mahdollisimman paljon lähellä tuotettuja raaka-aineita. Jotta riittävä proteiinin saanti pystytään varmistamaan, soijajuomien lisääminen voi vähentää kotimaisuutta. Kaurajuomien osalta tarjolla on kotimaisia vaihtoehtoja, mutta niiden hinta on osin korkeampi

ulkomaisiin verrattuna.

Kasvijuomia tarjotaan tällä hetkellä päiväkodeissa, kouluissa, sairaaloissa sekä ikääntyneiden hoitolaitoksissa maidotonta ja vegaania ruokavaliota noudattaville asiakkaille. Kasvijuomat ovat vapaasti valittavissa yhdessä stadin ammattiopistossa. Kolmen kuukauden seurannan perusteella noin neljännes kyseessä olevan ammattiopiston ruokailijoista valitsee kasvijuoman. Tiedossamme ei ole vielä, kuinka kaikissa eri asiakasryhmissä valittaisiin kasvijuomaa, jos ne olisivat vapaasti valittavissa. Tämä vaikeuttaa kustannusvaikutusten arviointia.

Toiminnalliset vaikutukset

Toiminnallisesti Palvelukeskus Helsingin on mahdollista tarjota kasvijuomia, joita on kaikkien käyttämiemme tavarantoimittajien valikoimissa.

Päiväkodeissa tarjotaan tällä hetkellä ruokajuomana D-vitamiinoitua rasvatonta luomumaitoa. Luomutuotannon mukaisia kasvijuomia ei saa lainsäädännön mukaan täydentää vitamiineilla eikä kivennäisaineilla. Jos päiväkodeissa tarjotaan tavanomaisia täydennettyjä kasvijuomia, haasteeksi tulee, miten saavutetaan kaupunginvaltuuston asettama tavoite luomutuotteiden osuudesta päiväkotiruokailussa. Lisäksi lähellä tuotetun raaka-aineen osuus voi laskea esimerkiksi soijajuomien käytön lisääntyessä. Pohdittavaksi jää, kuinka pystytään minimoimaan hävikki pienryhmissä tapahtuvassa ruokailussa.

Esittelijä

yksikönjohtaja
Mikael Neuvonen

Lisätiedot

Mikael Neuvonen, yksikönjohtaja, puhelin: 310 27752
mikael.neuvonen(a)hel.fi